

Maar — in die detaillering ligt juist de kracht van Timmermans' talent. En daarom zijn de verdere effecten, zoals we die bladzijde na bladzijde vinden, toch ook weer onmisbaar bij deze beschrijvingskunst: het primitieve schilderstuk — en wat is zulk een boek als „Schoon Lier“ anders — is immers juist door zijn met zorg afgewerkte bijzonderheden bekoorlijk!

Heel gewichtig, als een groot topografisch werk, is het boek in vijf hoofdstukken verdeeld.

Eerst krijgen we de beschrijving van „de stad“, met haar torens, kapellen, kloosters, statige en simpele huizen, straatjes, gevels, hofjes; met haar versieringen van aangegevochten, aangegegraven, aangegebloede bloemslingers, pinakels, arabesken, engelen en evangelisten op schier ieder gebouw, op bruggen, pompen, straathoeken; met haar beginhof en beginvest, haar sappige buitenkant en vergeeld-oud innerlijk. We zien het alles en krijgen het beschreven met al de Timmermans-karakteristieken van humor, uitdruckswijze, visie en vergelijking.

Dan volgt de tekening van „een ordinaire dag“, te beginnen met het ogenblik, dat het magere kloksken voor de vroegmis luidt en pastoor Rits in den „muizenschamer“ zich naar de kerk spoedt, voor welker deur „de hevigste kwezens in kapmantels als spoken reeds (staan) te wachten“, — tot op het moment, dat Gommer Nollekens, de kuiper, altijd de laatste klant uit „de Drie Gapers“, door de slapende straten naar huis trekt, geïnspireerd door het bier tot schoone „dichters“, die hij, bij gebrek aan papier, op de toef blaveturen (luiken) der huizekens schrijft. Tusschen die twee uitersten ligt het leven en bewegen van heel den dag in, en het passeert alles de revue.

Een derde hoofdstuk behandelt „de geschiedenis“ van Schoon Lier. Dit historisch overzicht vangt aan op het moment, dat de zee daar nog spoelde en „de streek reeds geliefkoosd werd, was het niet door de menschen, dan toch door mamouthen“. En dan komen al de ontwikkelingsfasen aan de orde: het ontstaan van de Nethie, den bouw van Gommarus kasteel, 't verrijzen van 't eerste huis (een herberg!) de komst der Noormannen, de periode van de Bourgondiërs, Keizer Karel, Philips II, Lodewijk XV, Jozef II, Napoleon, von Bülow, Leopold I. 't Is een komische kaleidoscoop van geschiedkundig gebeuren, die hier voor het oog van den lezer wordt rondgedraaid met als hoofdmotief het figuur: „eerst een kapel en dan een herberg, dat is de dichterdijke oorsprong van Lier, dat is ook de geest van Lier, een herberg naast de kapel!“

't Vierde hoofdstuk beschrijft „De Feestelijke almanak“, alweer humoristische tekening van den geest van Lier, waar „geen pluim omhoog (kan) gaan of de maag zet haren toot open en de Lyrische Lier rijmt en zingt“, waar „de vlaggen haast niet van den gevel (zijn) en de hooge hoeden niet van den kop“. Geestig, maar met een onmiskenbaar trekje van cynische spot, zet Timmermans uiteen, hoe Lier het heele jaar door feest viert. Omdat de vele kerkelijke hoogtijden, heiligenvieringen, processies niet toereikend zijn, houdt men voorjaars-, zomer- en herfstkermis, organiseert prijskampen van ringsteken, duivensport, borduurkunst, haalt feestelijk een jongen binnen, die op de tekenacademie van Antwerpen een prijs heeft behaald en werkluik, die een trouwen-dienst-medaille hebben gekregen. Alle houten tot en met gouden bruiloften worden publiek gevierd, evenzeer als het uit huis zetten van een niet betalenden huurder of het jubileum van den klokluier. Lier feest van Nieuwjaar tot oudjaar en bij elk feest behoort gevlug, hooge hoed, serenade, verlichting, bal, bier en volle schotel. „Niet voor niets rijmt Lier op bier en op plezier“, „Lierke plezierke“, dat is het devies van de burgerij „met hunnen vetten humor“.

Een slothoofdstuk beschrijft „het lyrische Lier“, neemt in lange rij al de schrijvers, dichters, schilders, die Lier hebben verheerlijkt, bezongen, verewigd, van Cornelis de Bie, den middeleeuwschen rederijker af, tot Isidorus Opsomer toe, die is de moderne „poet van het Liersche koleur“. En weer is de toon van deze hymne op het lyrische Lier „plezant“. Ze eindigt zelfs in een climax van lofverheffing, die haar finale vindt in een enthousiaste groet aan „de Vlaamsche stad van Vlaanderen“:

„Gegroet, o Lier, gegroet, gegroet
Lierke Plezierke!
Nog duizend pluimen op uw hoed!“

Blijkt uit dit inhoudsoverzicht al, hoezeer dit boek het stempel van den Timmermansgeest draagt, nog duidelijker wordt dit, als men eens let op de verschillende effecten van het geheel. Daar zijn weer die echte Timmermans-vergelijkingen: „de ramen juichen als een Vlaamsche vlaggestoet“, „het steenen okzaal is als een witte Liersche kantensluier“, „kwezens achter dichte gordijntjes loeren naar menschen, lijk katten naar muizen“.

Dan die typische Timmermans-uitdrukkingen: 't praalt en wemelt aan de gebouwen van versieringen „om er migraine van te krijgen“, „men is fier van mensch te zijn“ als men de schoonheid der gevels en beelden ziet, 's avonds „murmelt er uit (de oude huizen) een gouden legende van mysterieuze gobelijnfiguren, die wandelen op 't muziek van teeder snaargesidder“.

Voorts treft overal de visie, die in Timmermans den kunstenaar verraadt: het stadhuis heeft „2000 flesschegroene ruitjes met petroleumschijnen er in“, „de taartsilhouetige kerk van 't Begijnhof“ heeft de mooiste klok; de straten van Lier zijn niet bang voor water; ze komen voor een grachtje „wip, de rug een beetje opgetrokken, er is een ronde brug en ze zijn er over!“; de huizen hebben blaveturen („luiken“) met harten, ruiten, klavers en schuppen in en 's avonds doen ze zich toe lijk een kover“. Luik „zit in zijn wallen op de scheiding van Brabant en Kempenland, frisch en kleurig in de zon als een mandeken met schoon Brabantsch fruit, waarvan de kerk de meloen is“, „in den schemer drijven kapmantels lijk zwarte klokken naar de kerken“.

Overal ook sprankelt de Vlaamsche humor over de bladzijden: de lucht in Lier is gezond „door koningen geprezen en daardoor kan de maag niet stilstaan“, de mindere buurten zijn „de voering van de stad“, „Haringreuk en armemenschenhemdenreuk zweven (in Lier) naar de voornaam zolderingen, rond breede, opgesmukte schouwen aan wier voor een een prins zijn teenen warme. Bierwalmen en pijpemoorhuierikken achter gothische vensters, achter wier groene ruitjes vroeger een bleek, in fluweel gedost bourgondisch heer met zijn guldenvliesketting speelde“. De straten van Lier zijn „belegd met gelige, bollige kasseien (klinkers), waar soms op malsche wijze gras tusschen groeit. Ze liggen er profijteloos als eieren. Het is een genoegen daarover te wandelen, bijzonder met klompen (= klompen) aan. Dat klinkt en klikt en klepert, lijk castagnetten in een Spaansche hand. De kasseikens zingen. Een kruiwagen hoort men in de stille aankomen, achter een hoek. De menschen denken, dat het de trommel van de harmonie (= muziekcorps) is. Men komt al aan de deur, men luistert, neen 't is maar een kruiwagen“. En in die straten met hun bollige kasseien is het nooit stil: „als er geen menschen zijn, wandelen er toch kiekens“.

In deze humor zit een glimp van spot, zelfs, gelijk ik zeide, van cynisme. Sierk is dat b.v. in de passage over de trouwpartij van Jefken Paljas en Polien de Zacht. „Hij is een oude schoenmaker, zij een weduwe, mosselleurster van beroep. Hij heeft al zijn decoraties aan: vroeger trommelaar geweest bij de soldaten, een paard tegen gehouden en van ver den oorlog van '70 gezien. Ze zijn samen langs vóór op het stadhuis gekomen en gaan er af langs 't achtertrappeken, dat om zoo te zeggen direkt in „'t Lieve Vrouwen“ uitloopt: daar wordt de eerste ontmoeting in een koppelt borrels weggedronken“. Cynisch is ook het verhaal van de „acht soldaten, die een ledige stootkar (= handkar) naar de gekalkte kazene stooten“, van den haas, die na den noot de stad kwam binnenwandelen, vele straten doorging, en eindelijk bij den glazenmaker inliep, die er een souper van maakte“, van het „stimmer ledig, rochelend, smorend, trompettend stoomtrammeke“ en, om nog één voorbeeld te geven, de tekening van den vastenavond, als de menschen met mombakkessen door de straten gaan en onherkenbaar zijn: „Wie wat zeggen wil, trekt een mombakkes aan, want ach, men heeft zooveel moeten opproepen, op den lever laten liggen en niets durven zeggen, zoodat deze dagen een olie-zachte, bevrijdende ontlasting zijn. 't Is een veiligheidsklep“.

Uit deze en dergelijke citaten en passages kan men den geest van het boek leeren kennen, den Timmermans-geest, die altijd naar Pallietersche uitbundigheid neigt. De bezwaren, die we daartegen hebben op grond van onze christelijke levensovertuiging (de lezer zal zich herinneren, hoe we die meer dan eens hebben geformuleerd) gelden dus ook hier. Maar daarbij mag niet worden voorbijgezien, dat in het boek toch ook een sterk element van kritiek leeft op de mentaliteit van het Vlaamsche leven. De uitbundigheid in de teekening is heel vaak niet anders dan ironie, die — ik wees er juist daarom op — soms zelfs sarcasme wordt. Daarmede moet natuurlijk rekening gehouden worden, bij de waardebeoordeling van het boek als lectuur.

Ten slotte zij nog vermeld, dat vele teekeningen van den Auteur zelf het boek versieren, ouderwetse hontsnee-prentjes, van het geestige soort, dat we uit Timmermans werken sinds lang kennen. Veelal zijn het hier oude gevelsjes, typische straathoekjes, poortjes, nithangteekens e.d., die geheel passen in het kader van „Schoon“ Lier.

C. T.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN.

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie).

Te Weinigen aan den H. Disch, en te Velen.

Vermoedelijk komen, zoo meen ik, veelal te weinigen aan het H. Avondmaal, en te velen. Laat mij dit mogen verklaren.

„Te weinigen“. Tot toetreden is vereischt waarachtige beproeving van ons zelve. Deze zelfbeproeving wordt in het Formulier beschreven als bestaande in drie stukken. Het tweede wordt alzoo geformuleerd: „Ten andere, onderzoekte een iegelijk zijn hart, of hij ook deze gewisse belofte Gods geloofd, dat hem alle zijne zonden, alleen om het lijden en sterven van Jezus Christus, vergeven zijn, en de volkomen gerechtigheid van Christus hem als zijne eigene toegere-

kend en geschonken is, ja zoo volkomen, alsof hij zelf“.

Hoe menigeen, door voorafgaande ontdekkende en vertroostende prediking eenigen moed verkrijgen hebbende om toe te treden, gevoelt daarna hier voor zich de deur gesloten. Zoo ver is hij, hij kan het niet ontkennen, nog niet. Doch als ge hem, naar, de Petrus-belijdenis voorleget in Joh. 6: 68, 69, daarmede zouden ze instemmen; al was het nog niet zoo luid als Petrus zelf, althans wel zooals de andere discipelen, n.l. door niet met de heengaanste schijn-vrienden heen te kunnen gaan.

Wat had daar plaats? Jezus werd, toen Hij dieper op Zijn leer inging, en allen steun buiten Hem afneemt, door velen van Zijn discipelen verlaten. En daarop vroeg de Heere nu de nog blijvenden, of zij liever ook maar niet zouden heengaan. Doch toen werd het ten minste Petrus te warm. Hij kon het stilzweigen op zulk een vraag van den Heere niet bewaren. En niet alleen dat hij niet weging, zooals ook de overigen niet wegingen, maar het moest hem ook van de lippen: „Heere, tot wien zullen wij heengaan? Gij hebt de woorden des eeuwigen levens, en wij hebben geloofd en bekend dat Gij zijt de Christus, de Zoon des levenden Gods“.

En dit is wel gewis, dat menigeen, die door de aangehaalde woorden van het Formulier afschrikt was, en misschien in geen jaren durft toe te treden, ja het komt voor tot de laatste ure toe niet, evenwel met die belijdenis van Petrus, in het hart, zoo nog niet luid voor het oor der menschen, niet zou willen heengaan van den Heere, ja liever aan Zijn voeten zou sterven.

En nu is het voor mij een uitgemaakte zaak, dat zulken aan de Tafel des Heeren behooren te verschijnen, en niet door een Formulier, of wat ook, daarvan behooren afgehouden te worden.

Misschien zal men zeggen: het Formulier is onschuldig. Immers het zegt, dat wij om ten Avondmaal te komen, geen volkomen geloof behoeven te hebben. Ik zie het nog niet. Immers, welk geloof bedoeld wordt, beschrijven vooraf de aangehaalde woorden. Tot dien o.p.w.a.s. moet naar het Formulier het geloof gekomen zijn voor van toetreden sprake mag zijn. Een bezorgde ziel vernemt niet anders. Doch natuurlijk, ook zulk een geloof is niet altijd op het hoogtepunt, maar heeft dikwijls met zwakheid, duisterheid, enz. te worstelen. En wie heeft ten slotte een volkomen geloof? Maar de beschrijving die hier van het geloof gegeven wordt, daar moet iemand die voor het Avondmaal staat, toe gekomen zijn, en zelfs niet alleen naar vroeger bevinden, maar ook naar zijn zielshesef op dat ogenblik.

Wat echter werkelijk bedist, is hoe ons hart feitelijk staat tegenover Jezus, niet hoever iemand reeds door de onderwijzingen des Geestes op den weg gevorderd is. Misschien zijn die vorderingen nog maar zwak en klein. En bij hoe velen is dit tegenwoordig zoo? Des te meer evenwel is de zoo gewenschte plaats voor zoo iemand daar, waar het ware voedsel toegereikt wordt. Of begint het Christen-zijn met het hoope, met „... alles wat bij den Heere al te vinden is? Neen, het begint met de verbinding waarin wij tot Hem, tot dien Persoon, al is het nog slechts bij aanvang, gekomen zijn. Want indien wij in Jezus gedoopt zijn, dan zijn wij ook in Zijn dood gedoopt, Rom. 6. De prediking van het Evangelie was niet in de eerste plaats een prediking van het kruis van Jezus, maar van Jezus, en daartuit vloeit dan voort, daarop volgt vanzelf Zijn Kruis. Jezus leidt dan Zijn Woord en Geest tot Zijn Kruis: de Herder stelt Zijn leven voor de schapen. Hadden zelfs de Apostelen in den beginne reeds wel een inzicht, ja besef van dat kruis, toen zij overigens reeds wel gevoelden, geloofden, dat Hij het moest zijn die alles zou wel maken, die volkomen verlossing zou aanbrengen? De pit, het eerste, het beslissende en vaste uitgangspunt van den band aan den gekruisten Christus is een band aan dien Persoon, die ons uit kracht van die levensverhouding van lieverlede alles onderwijst en verleent, het aan niets doet ontbreken.

Wat ik dus zou willen? Ik zou wenschen een kleine invoering in ons Formulier, om te doen uitkomen het reeds beslissende van een, al is het ook uit de verte, alleen nog maar kunnen naspreken van dien ziekevrees: Waarheen zullen wij gaan, alleen Gij hebt de woorden des eeuwigen levens, want toch Gij zijt de Christus, de Zoon des levenden Gods.

Nu zou het Formulier hierdoor nog iets langer worden. Mogelijk kon, om dit te voorkomen, de geloofsbelijdenis naar de Twalf artikelen weggelaten worden. Want ook reeds zonder een invoering is het overigens schoone Formulier lang genoeg.

Nu, dat er vermoedelijk anderszels „te velen“ aan den H. Disch komen. Ook dit is gewichtig. Ook hier vindt mijn opmerking haar aanleiding in de zelfbeproeving.

Wat wil de zelfbeproeving? Immers, dat de mensch, ten einde niet onwaardig te eten en te drinken, en zich schuldig te maken aan het lichaam en bloed des Heeren, zich zelve beproeve en alzoo toetrede. Dit is dus de weg, de eenige waarin men tot het H. Avondmaal mag, en moet komen. Dit is een eisch die voor ieder geldt, niemand uitgezonderd. De diepste richting van het denken is echter bij velen anders. Zij is, dat de eisch die ten slotte alles wel afdoet is: de bekeering. Wie daar maar is, die moet toetreden. Het is ook zoo, alleen in den weg der zelfbeproeving. Zonder dat, wordt iemand bij den Heere zelf daar niet verwacht, en daar niet aangezien; al zal het zóó de H. Tafel gemakkelijk kunnen voorbijgaan, óók een oordeel zijn, en een oordeel met zich brengen.

Waarom schrijf ik zoo? Is het zoo ondenkbaar, dat menigeen, inderdaad in beginsel wel gekomen op den weg der bekeering, nochtans in later tijd diep weder gerankt in de strikken van zijn zonde en meegevoerd door de vele besomeringen dezes levens, het komen ten Avondmaal toch stil zóó voortzet, omdat hij daar immers toch hoort, omdat hij toch eenmaal op den weg is gebracht, zoodat hij nu feitelijk zóó gaat aanzitten, zóó als 't ware uit zijn bezigheden en verstrooiingen? Wat zouden de menschen ook wel zeggen, indien hij bleef zitten?

Het Avondmaal is een teere zaak; wij komen daar in direkte, al is het geestelijke, aanraking met het Lichaam en Bloed des Heeren. Het doet daarom denken aan den eisch des Heeren in Jez. 52: „Waak op, waak op, trek uwe sterkte aan o Zion! trek uwe sierlijke kleederen aan, o Jeruzalem! gij heilige stad! ... Schud u uit het stof, maak u los van de banden van uw hals, gij gevangene dochter Zions!“ Ik meen, dat iets hiervan het komen tot

het Avondmaal
heel zoo
over de
doorzie
Het
Heeren
dig, da
meente
van he
Avondm

Kort
voor he
den. In
zal die

En c
vanzelf
Er is
de gen
een h
het kin
hetge
de klein
Ik ka
hier nie
kracht
zullen
Wij
zwakke
treden.

Wij

Onlan
gerec, p
deze w
andere
terrein
leek on
standp
dat van
Thans
Macedo

Wa
gewoo
ons m
Wij
te, en
Zenk
toch e
niet, c
stamm
Kerk
om e
stamm
ties
van v
zijn w
in de
in ons

Van
een arti
zonde
generale
Genesis
gemaakte

Nu
in den
buiten
ren da
beurd
weten
tensch
maar
ken do
de ker
dat de
hetzij
hetzij
zich ov
gaat n
tuchtk
met de
pingsd
zooals
moeten

Voor
worden
schap;
dat het
wordt
ontrust

Zoo m
menschen
kerken
van te
h
onbetrou
wel doef
schreef e

Laat
trent G
dachte
Geelk
Dit laat
verbeter
meen. We
doemt v

Daar
een Syn
en die